

Arbeidsforhold for minoriserte kunstnere i det frie feltet

Kulturdirektoratet ønsker kunnskap om arbeidsforholdene for minoriserte kunstnere i det frie kunstfeltet. Det utlyses midler til et forskningsprosjekt som skal beskrive og analysere vilkår for et strukturelt rettferdig og sosialt bærekraftig arbeidsliv for kunstnerne. Prosjektet skal rette oppmerksomhet mot hegemoniske maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som er til hinder for mangfold og sosial bærekraft. Det skal undersøke forhold som angår individuelle kunstnere og deres prosjektstøttebaserte tilværelse, samt forhold som angår aktiviteten i små og mellomstore virksomheter i det frie feltet.

Innhold

Arbeidsforhold for minoriserte kunstnere i det frie feltet	1
Del 1: Formål, bakgrunn og avgrensning av forskningsprosjektet	2
Innledning: formål og overordnet kunnskapsbehov	2
Kunstnernes tilknytning til arbeidsmarkedet.....	3
Kunstnernes tilknytning til det frie feltet.....	5
Prekaritet, mangfold og sosial bærekraft.....	6
Marginaliserte sosiale posisjoner og interseksjonelle perspektiver.....	8
Utfordringer knyttet til interseksjonelle perspektiver.....	10
Kunnskapsbehov, relevante tema og spørsmål	11
Arbeidspakke 1: Hegemoniske maktstrukturer og strukturelle barrierer.....	12
Arbeidspakke 2: Marginaliserings- og mangfoldsmekanismer	14
Kulturpolitisk refleksjon	14
Del 2: Formelle rammer	15
Kompetanse	15
Prosjektbeskrivelse, metode og teori	15
Faglig oppfølging	16
Redaksjonell oppfølging, publisering og formidling.....	16
Fremdriftsplan og plan for organisering av arbeidet.	17
Budsjett og økonomi.....	17
Videre bruk og åpne data	18
Litteratur.....	18

Del 1: Formål, bakgrunn og avgrensning av forskningsprosjektet

Dette dokumentet (oppdragsbeskrivelsen eller mandatet) beskriver faglige og formelle rammer og forventninger til forskningsprosjektet. Denne første delen av dokumentet definerer og avgrenser målet for prosjektet. Den beskriver bakgrunnen for utlysningen og problemfeltet som prosjektet skal gå inn i, utdyper og avgrenser sentrale begreper, og peker på konkrete kunnskapsbehov.

Innledning: formål og overordnet kunnskapsbehov

Kunstnere i det frie feltet har ofte prekære arbeidsforhold, preget av midlertidige kontrakter og uforutsigbar og lav inntjening. Dette, samt sosiale og personlige risikofaktorer, kan gjøre det vanskelig å stå i kunstneryrket over tid. Dette gjelder alle kunstnere, men minoriserte kunstnere kan oppleve kunstneryrket som særlig krevende. Grupper som historisk sett har blitt diskriminert og utsatt for urett, kan fremdeles oppleve særskilte barrierer, utenforskap og marginalisering i kulturlivet.¹

Sosial bærekraft handler blant annet om å bygge et strukturelt rettferdig arbeidsliv som det er mulig for kunstnere å stå i over tid, og som er basert på kunstnerisk handlingsrom, trygghet og følelse av tilhørighet. For å bidra til å gjøre arbeidslivet i det frie kunstfeltet sosialt bærekraftig og rustet til å ivareta en kunstnerstand som speiler samfunnets mangfold av bakgrunner, erfaringer og perspektiver, trengs mer kunnskap om vilkårene for å drive kunstnerisk aktivitet. Forskningsprosjektet skal først og fremst rette oppmerksomhet mot det frie kunstfeltets arbeidsliv slik det fungerer for minoriserte kunstnerne som allerede virker innenfor det, altså forhold som gjelder profesjonelle, aktive kunstnere. Selv om barrierer for å tre inn i det profesjonelle kunstfeltet er en beslektet og relevant tematikk, er spørsmål knyttet til rekruttering til kunstneryrket utenfor dette prosjekts rammer.

Både Kulturdirektoratets oppdrag som nasjonal koordinator for mangfold, inkludering og deltakelse i kultursektoren og Kulturrådets gjeldende strategi (2025–2028) fremhever at kunst- og kulturarbeidere skal ha like muligheter til å skape, utøve og formidle kunst og kultur, uavhengig av hvem de er og hvilken bakgrunn de har. Begrepet «strukturell urettferdighet» er i den forbindelse relevant. Det peker på systematisk nedvurdering av visse sosiale posisjoner og identiteter, det vi i dette dokumentet omtaler som demografier. Slike nedvurderinger påvirker både tanke-, handlings- og utvelgelsesmønstre, og bidrar til å skape

¹ Det inkluderer, men begrenser seg ikke til, kunstnere med kulturell, etnisk eller religiøs minoritetsbakgrunn, melaninrike kunstnere, samiske kunstnere, kunstnere som tilhører nasjonale minoriteter, kunstnere som har funksjonsnedsettelse og kunstnere som er under paraplyen LHBTQ+.

strukturer som gjør at noen på urettferdig vis får enklere innpass, flere fordeler og mer makt enn andre.² Eksisterende kunnskapsarbeid har først og fremst rettet oppmerksomhet mot former for urettferdighet som rammer kunstnere fra bestemte marginaliserte demografier.³ Ambisjonen er at forskningsprosjektet som nå lyses ut skal heve blikket og fremskaffe kunnskap om *fellesnevne* i maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som virker på tvers av ulike marginaliserte demografier.

Formålet med prosjektet er å skaffe kunnskap om maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som er til hinder for mangfold og sosial bærekraft i det frie kunstfeltets arbeidsliv. Det innebærer å rette analytisk oppmerksomhet mot faktorer som skaper, opprettholder eller legitimerer strukturell urettferdighet og kulturelt hegemoni i kunstfeltet. Konkret dreier det seg her om å navngi hvilke strukturer, barrierer og marginaliseringsmekanismer som finnes, analysere hvordan de virker og diskutere hvilke konkrete konsekvenser de gir utslag i.⁴

Forskningsprosjektet vil trolig kreve kompetanse fra ulike fagområder, og forskere fra ulike miljøer oppfordres til å samarbeide.

Forskningen skal rette oppmerksomhet mot marginaliserte demografier, og mot dynamikker og nyanser som utspiller seg på tvers av og i overlapp mellom ulike demografier. Det er i utgangspunktet behov for kunnskap som er relevant for hele kunstfeltet, forstått som kunstmrådene litteratur, visuell kunst, scenekunst og musikk. Samtidig åpnes det for studier som mer utelukkende retter oppmerksomhet mot enkelte av kunstmrådene, dersom tilbyder argumenterer godt for at slike avgrensninger er hensiktsmessige og vil gi relevant og mer treffsikker kunnskap.

Kunnskapen skal gjøre Kulturdirektoratet og de kollegiale organene bedre rustet til å arbeide bredt, langsiktig og framtidsrettet for strukturell rettferdighet, mangfold og sosial bærekraft, bygge ned klasseskiller i kunstfeltet og fjerne barrierer som gir deler av befolkningen dårligere vilkår for å arbeide som kunstnere.

Kunstnernes tilknytning til arbeidsmarkedet

At «kunstnaryrket er ein yrkesveg, og kunstnarar er arbeidsfolk» understrekes med tyngde i stortingsmeldingen *Kunstnarkår*.⁵ Kunstnere skal, på lik linje med andre arbeidsfolk, ha trygge og verdige arbeidsforhold og rimelig betaling for jobben de gjør. Samtidig har

² Fjærtøft 2020.

³ Se f.eks. Østern mfl. 2023 om kunstnere med normbrytende funksjonsnedsettelse, og Utsi & Danbolt 2024 om melaninrike skuespillere.

⁴ Begrepene «maktstrukturer», «strukturelle barrierer» og «marginaliseringsmekanismer» forklares nærmere under overskriften Kunnskapsbehov, relevante tema og spørsmål.

⁵ Meld. St. 22 (2022–2023): 8.

kunstneryrket flere spesielle trekk, og sammenlignet med andre yrkesgrupper kan kunstnere ha andre typer utfordringer knyttet til arbeidsforhold.⁶

Kunstnernes utfordringer i arbeidslivet henger for det første sammen med at de som yrkesgruppe har svært liten andel fast ansatte sammenliknet med arbeidsmarkedet for øvrig. Kunstnerundersøkelsen 2013, som per i dag gir den mest oppdaterte prosentvise oversikten over kunstnernes tilknytningsformer i arbeidsmarkedet,⁷ viste at cirka 60 prosent av kunstnerne var selvstendig næringsdrivende, 10 prosent var frilansere, mens kun 17 prosent var fast ansatte i institusjoner. De resterende var enten midlertidig ansatt, ansatt i eget selskap eller kombinerte forskjellige tilknytningsformer.⁸ Arbeidsmarkedstilknytningen varierer vel å merke mellom de ulike kunstområdene, slik det kommer frem av *Kunstnarkår*:

For utøvande kunstnarar er det mogleg med faste tilsetjingar i offentlege og private institusjonar, særleg innanfor musikk- og scenekunstfeltet.

Arbeidsmarknaden for visuelle kunstnarar, koreografar, forfattarar og filmkunstnarar byr på få, om nokon, faste tilsetjingar knytte til skapande verksemd. Fleirtalet av kunstnarane innanfor desse felta er organiserte som sjølvstendig næringsdrivande. Det gjeld òg for hovuddelen av dei skapande aktørane innanfor scenekunsten og for både skapande og utøvande kunstnarar innanfor musikk og dansekunst. Stadig fleire scenekunstkompani og -grupper er òg oppdragsgjevarar for kunst- og kulturarbeidarar.

Nokre kunstfelt, som litteratur og visuell kunst, har i lengre tid hatt sjølvstendig næringsdrivande som den dominerande tilknytningsforma. For andre kunstfelt, som scenekunst, har denne tilknytningsforma vorte meir vanleg dei siste tiåra.⁹

Blant selvstendig næringsdrivende og frilansere, som altså utgjør flertallet av kunstnerne, er det få som klarer seg godt med inntekter fra kunstnerisk arbeid alene. De fleste i denne gruppen er avhengig av andre inntektskilder, noen ganger i form av deltidsarbeid og oppdrag utenfor kunst- og kultursektoren, såkalte «brødjobber». For det andre henger dermed kunstnernes utfordringer i arbeidsmarkedet sammen med at de har et arbeidsliv som ofte er sammensatt; mange er nødt til å supplere sitt kunstneriske virke med andre typer arbeid. Tiden kunstnere bruker på kunstnerisk arbeid ser ut til å ha gått ned de siste årene.¹⁰

Kunstnernes arbeid kan deles inn i tre kategorier, slik det er gjort i Kunstnerundersøkelsen 2019: *kunstnerisk arbeid*, *kunstnerisk tilknyttet arbeid* og *ikke-kunstnerisk arbeid*. Førstnevnte viser til skapende, utøvende og administrativt arbeid direkte knyttet til kunstnerisk praksis. Kunstnerisk *tilknyttet* arbeid viser på sin side til arbeid som ikke direkte kan kalles

⁶ Røyseng mfl. 2019: 21.

⁷ Kunstnerundersøkelsen 2026, som utgis i 2027, forventes å bringe oppdatert tallmateriale.

⁸ Heian, Løyland, & Kleppe 2015: 12.

⁹ Meld. St. 22 (2022–2023): 83–84.

¹⁰ Bekeng-Flemmen, Berg & Kostøl 2025: 38, 138.

kunstnerisk arbeid, men som likevel forutsetter kunstnerisk kompetanse. Eksempler på denne typen arbeid er undervisning, kunstformidling eller arbeid i kulturbyråkratiet. Det kan være vanskelig å trekke presise grenser mellom hva som er kunstnerisk arbeid og hva som er kunstnerisk tilknyttet arbeid. Den siste kategorien, *ikke-kunstnerisk arbeid*, er i så måte tydeligere; den omfatter alt arbeid utenfor kunstfeltet, altså arbeid som verken er kunstnerisk relevant eller krever kunstnerisk kompetanse.¹¹

Forskningsprosjektet som nå lyses ut, skal ta for seg arbeidsforhold knyttet til kunstnerisk arbeid, og det skal rette oppmerksomhet mot kunstnere i det frie feltet.

Kunstnernes tilknytning til det frie feltet

Betegnelsen «det frie feltet» springer ut fra scenekunsten, der det tradisjonelt har gått et skille mellom det institusjonaliserte scenekunstfeltet på den ene siden og de frie gruppene på den andre. Betegnelsen anvendes i dag også innen de andre kunstområdene, men det har ikke en fast eller entydig definisjon, og det er forskjeller både i hvordan de ulike kunstområdene er innrettet og i hvordan begrepet tas i bruk.

Forenklet skissert, og på overordnet nivå, finner man i det frie feltet blant annet enkeltkunstnere og kunstnerkonstellasjoner med selvorganisert kunstnerisk virke, og arrangører, visningssteder, festivaler, utgivere og andre aktører som har relativt liten grad av institusjonalisering, og som er preget av prosjektorganisering. På den andre siden har man det etablerte eller institusjonelle feltet, der større og mindre institusjoner med fast eller flerårig statsstøtte befinner seg, og som i større grad enn mange frie aktører er preget av kontinuerlig drift og forutsigbar økonomi.

I omtale av de to feltene, finner man noen ganger forventninger om at det frie feltet står for uttrykk og praksiser som er friere, mer nyskapende eller eksperimentelle enn de man finner i institusjonsfeltet. Selv om kunstnerisk frihet kan være en viktig motivasjon for mange frie kunstnere, rommer det frie feltet hele bredden av kunstneriske beveggrunner og uttrykksformer, og kunst med ulik grad av kommersiell appell og gjennomomslagskraft. For eksempel understreker NOU 2025: 7 *Musikklandet* at det frie musikkfeltet er preget av stor sjangerbredde og at «mange artister, produsenter og selskaper opererer i grenselandet mellom marked og kunst, og motiveres både av estetisk nysgjerrighet og ønsket om å nå et publikum.»¹²

I sammenheng med dette forskningsprosjektet, er de estetiske skilnadene mellom det frie feltet og institusjonsfeltet mindre relevante. Relevant er det derimot at grensene mellom disse feltene er svært komplekse og flytende innenfor samtlige kunstområder. For eksempel kan

¹¹ Kleppe & Askvik 2023: 53–54, basert på Heian, Løyland & Kleppe 2015: 17–18.

¹² NOU 2025: 7 *Musikklandet*: 363.

også frie aktører ha langvarig, kontinuerlig virksomhet, uten fast statsstøtte. Med det visuelle feltet som utgangspunkt peker den kommende rapporten *Kulturrådet og det visuelle kunstfeltet* på en rekke eksempler som kan tenkes å befinne seg i et grenseland. Skal for eksempel Oslo Open, Kunstnernes Hus, Unge Kunstneres Samfund eller andre institusjoner med svært beskjedne midler til rådighet, sorteres under det frie eller etablerte feltet, spør forfatterne.¹³

I tillegg til at enkelte institusjoner vanskelig lar seg plassere i det ene eller andre feltet, kan kunstnerne selv også bevege seg mellom dem. Et eksempel er samarbeid mellom aktører i det frie scenekunstfeltet og offentlig finansierte scenekunstinstitusjoner. Scenekunstinstitusjonene utgjør en viktig og grunnleggende infrastruktur for utvikling, produksjon og formidling av scenekunst, og er sentrale arbeids- og oppdragsgivere gjennom faste stillinger så vel som frilansoppdrag. Institusjonene spiller dermed en sentral rolle også for de frie scenekunstneres arbeidsliv, gjennom samarbeid med kompanier og enkeltkunstnere i form av co-produksjoner, oppdrag eller innkjøp av forestillinger. Flere institusjoner leier også ut produksjons- og visningslokaler når de ikke er i bruk.¹⁴

Eksemplene ovenfor illustrerer at grensene mellom det frie kunstfeltet og det etablerte institusjonsfeltet tidvis er uklare og flytende. Forskningsprosjektet skal ta hensyn til at feltene, til tross for noe uklare grenseflater, like fullt representerer to ulike forvaltningslogikker og organiseringsformer: Det frie kunstfeltet kjennetegnes i hovedsak av en prosjektbasert logikk og økonomi, preget av avgrensede tidshorisonter, uforutsigbarhet og sterk konkurranse om søkbare midler fra for eksempel Kulturrådets tilskuddsordninger og andre nasjonale og regionale ordninger. Institusjonsfeltet kjennetegnes på sin side av basisbevilgninger over statsbudsjettet, med en langsiktighet og forutsigbarhet aktører i det frie feltet ofte mangler.

Prosjektet skal undersøke forhold som angår individuelle kunstnere og deres prosjektstøttebaserte tilværelse, samt forhold som angår aktiviteten i små og mellomstore virksomheter i det frie feltet. Undersøkelser rettet mot det institusjonelle feltet faller på utsiden av forskningsprosjektets rammer. Samtidig er frie kunstneres erfaringer med å jobbe i eller gjøre oppdrag for institusjonsfeltet innenfor prosjektets rammer. Tilbydere må selv argumentere for hensiktsmessige empiriske avgrensninger og metodiske innganger til undersøkelsen.

Prekaritet, mangfold og sosial bærekraft

Analyse av kunstnerøkonomien – for eksempel honorarnivå, vilkår for rimelig betaling og inntektskartlegging – ligger utenfor forskningsprosjektets rammer. Økonomiske forhold er

¹³ [Kulturrådet og det visuelle kunstfeltet. Kommende rapport.]

¹⁴ Kulturdepartementet 2021: 11.

likevel relevant i forståelsen av kunstnernes arbeidssituasjon, og prosjektet forventes å innreflektere faktorer som økonomisk utrygghet, prosjektfinansiering og avhengighet av søkbare midler.

Selv om kunstneryrket alltid har vært forbundet med risiko, hevder forfatterne av boken *Fortellinger om kunstnerliv* (2022) at økonomisk risiko i økende grad ser ut til å overlates til den enkelte kunstner. Forfatterne ser dette i sammenheng med at antallet faste stillinger ved kunstinstitusjoner synker, samtidig som at tilstrømmingen til kunstutdanningene øker. Det er dermed et stadig overskudd av rekrutter til arbeidsmarkedet i kunstfeltet.¹⁵ Svært mange kunstnere forblir arbeidsløse eller undersysselsatte, og er i konstant bevegelse inn og ut av det profesjonelle kunstfeltet.¹⁶

Flere studier viser at kunstneryrket bærer preg av å tilhøre det man innen arbeidslivsforskning kaller *prekariatet*.¹⁷ Begrepet viser til en «klasse» yrkesaktive mennesker med usikre og midlertidige arbeidsforhold og lav inntekt. Andre kjennetegn er uforutsigbar inntjening, mangel på klare fremtidsutsikter og begrensede muligheter for faglig utvikling. Vedvarende usikkerhet kjennetegner et kunst- og kulturfelt preget av strenge seleksjonsprosesser og hierarki, og en prekær arbeidssituasjon er langt på vei normalsituasjonen for mange kunstnere. Uforutsigbarhet i det kunstneriske arbeidsmarkedet er forsterket etter covid-19-pandemien, synkende kjøpekraft i kulturfeltet som følge av blant annet krig i Europa, stigende priser og høy inflasjon.¹⁸ I tillegg er det grunn til å anta at utviklingen innen kunstig intelligens bidrar ytterligere til økt uforutsigbarhet. Eksisterende forskning peker dessuten på at kunstnere kan oppleve stressfaktorer og press på psykisk helse og sosialt liv, knyttet til blant annet høye krav til selvmotivasjon og stor grad av alenearbeid.¹⁹

Prekariatlignende forhold samt sosiale og personlige risikofaktorer bidrar til å gjøre det vanskelig både å bli kunstner og å stå i kunstneryrket over tid. Dette gjelder både for personer som tilhører majoritetsbefolkningen og – særlig – for personer som tilhører marginaliserte demografier, altså grupper som historisk sett har blitt diskriminert og utsatt for urett, og som fremdeles kan oppleve særskilte barrierer og utenforskap i og utenfor kulturlivet. Nasjonalt og internasjonalt har mangfoldsarbeid i kunst- og kulturfeltet lenge tatt utgangspunkt i en erkjennelse av at historisk forankrede strukturelle marginaliseringsmekanismer og koloniale logikker fremdeles er virkningsfulle, og at sementerte maktstrukturer kan hindre at mangfoldet av kunstuttrykk, perspektiver og stemmer blir ivaretatt.²⁰

¹⁵ Mangset, Heian & Kleppe 2022: 206.

¹⁶ Mangset, Heian & Løyland 2010: 398.

¹⁷ Se f.eks. Mangset 2004; Vassenden & Bergsgard 2011; Jonvik & Holte 2018; Mangset, Heian & Kleppe 2022.

¹⁸ Haugsevje & Heian 2024: 1–2.

¹⁹ Haugsevje & Heian 2024: 2, 7–8.

²⁰ Ogundipe, Sande & Aslaksen 2020: 10–11.

I kunst- og kulturfeltet forstås mangfold både som kunstnerisk og estetisk mangfold, det vil si variasjon og bredde i estetiske uttrykksformer og praksiser, og som demografisk mangfold, det vil si variasjon og bredde i for eksempel menneskers sosiale, kulturelle, etniske og geografiske bakgrunn, funksjonsevne, religion og livssyn, kjønnsidentitet, seksuelle orientering, nasjonalitet og alder. Det har lenge vært en kulturpolitisk ambisjon at kunst- og kulturtilbudet skal være tilgjengelig for et mangfold av ulike grupper og at det skal være demografisk mangfold også blant skapere og utøvere av kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Et sentralt spørsmål for forskningsprosjektet er hvordan arbeidslivet i det frie kunstfeltet kan gjøres sosialt bærekraftig ved å legge godt til rette for en kunstnerstand som samlet sett har tilstrekkelig bredde og variasjon til å speile samfunnets mangfold av bakgrunner, erfaringer og perspektiver. Forskningsprosjektet skal i hovedsak rette oppmerksomhet mot det frie kunstfeltets arbeidsliv slik det fungerer for kunstnerne som allerede virker innenfor det, altså forhold som gjelder profesjonelle, aktive kunstnere. Selv om barrierer for *inngangen* til kunstmiljøet er en relevant forståelseshorisont som med fordel kan innreflekteres i forskningsprosjektet, er temaet som sådan utenfor forskningsprosjektets rammer. Det forventes derfor ikke at prosjektet skal vie større oppmerksomhet til det.

Marginaliserte sosiale posisjoner og interseksjonelle perspektiver

En bred forståelse av demografisk mangfold, der en rekke sosiale, kulturelle og kroppslige dimensjoner er i spill, bringer med seg praktiske så vel som analytiske utfordringer. Dersom mangfold inkluderer alle, hvordan skal man da prioritere?

Målgruppetenkning, der enkelte demografiske dimensjoner eller kategorier gis oppmerksomhet, har lenge preget mangfoldsarbeid i kunst- og kultursektoren – også Kulturdirektoratets oppdrag som nasjonal koordinator for økt mangfold, inkludering og deltakelse i kultursektoren.²¹ Konsentrert innsats rettet mot et begrenset antall enkeltgrupper gir anledning til å fange opp behov og utfordringer som er mer eller mindre unike for mennesker innenfor en gitt demografisk kategori eller sosial posisjon. Mangfoldsrelevant kunnskapsarbeid konsentrert om enkeltgruppers kår i kunst- og kulturfeltets arbeidsliv har bidratt med viktig innsikt de siste årene.

For eksempel peker rapporten *Tilgjengelige kunstnerskap?* (2023) på at kunstnere med normbrytende funksjonsvariasjoner²² møter betydelige barrierer på veien til og gjennom høyere kunstutdanningsløp, og videre i arbeidslivet som aktive kunstnere. Blant annet møter de ofte lave forventninger, holdninger preget av stereotypier og nedvurdering, samt krav om å

²¹ Se <https://www.kulturdirektoratet.no/fag/mangfold/om-mangfoldsoppdraget>.

²² Begrepet «funksjonsvariasjon» signaliserer at kropp er ulike og kan fungere på ulike måter, mens begrepet «normbrytende funksjonsvariasjon» viser til funksjonsvariasjon som bryter med samfunnets rådende funksjonsnormer. Se Østern mfl. 2023: 34.

arbeide på majoritetsbefolkningens premisser og ut fra forventninger om hva majoritetens kropper og sanser er i stand til.²³ At majoriteten setter premisser i kunstfeltets arbeidsliv, poengteres også i rapporten *Å spille hvit* (2024), som kartlegger erfaringene til melaninrike skuespillere ved Nationaltheatret. Flertallet av informantene i den intervjubaserte studien var eller har vært tilknyttet Nationaltheatret i kortere eller lengre perioder på stykkekontrakter, og rapportforfatterne ser midlertidighet og prekære arbeidsbetingelser i sammenheng med institusjonelle faktorer. Fordi Nationaltheatret er «rigget» for en bestemt type erfaring og kropp, argumenterer rapportforfatterne for at melaninrike skuespillere skiller seg ut på en måte som «tydeliggjør avstanden til det teateret er vant til å løfte frem: en homogen, hvit virkelighet».²⁴

På den ene siden bidrar forskning som tar utgangspunkt i bestemte marginaliserte demografier med potensielt viktig, relevant og treffsikker kunnskap som avdekker enkeltgruppers kår, erfaringer, behov og utfordringer. På den andre siden medfører et «målgruppefokus» nødvendigvis at noe trer frem på bekostning av noe annet. En rekke dynamikker og nyanser befinner seg på tvers av og i overlapp mellom ulike demografier. For eksempel vil en melaninrik, homofil kvinne kunne møte barrierer som skiller seg fra de barrierene en hvit, heterofil kvinne typisk kan møte i det samme kunstfeltet. Parallelt med det operative søkelyset på enkeltgrupper, har Kulturdirektoratets mangfoldsarbeid siden koordinatoppdragets begynnelse i 2020 derfor bygget på det man kan kalle en interseksjonell grunnforståelse av mangfold.

Interseksjonalitet sikter til samspill mellom og kumulative virkninger av flerfoldige former for diskriminering. Interseksjonalitet knytter seg til de komplekse måtene ulike identitetsaspekter – som for eksempel legning og funksjonsevne – eksisterer sammen på i samme kropp. Dette får betydning i møtet med sosiale mekanismer som skaper og opprettholder strukturelle ulikheter og påvirker menneskers livsbetingelser. Et interseksjonelt perspektiv bidrar til å forstå hvordan ulike ekskluderingsmekanismer, som gjør seg gjeldende for enkeltgrupper, virker sammen for mennesker som er en del av flere sosiale og kulturelle grupperinger.

Interseksjonalitet har i de senere årene blitt tatt inn i likestillingspolitikk og lovverk, der det kan knyttes til det man både kan kalle «sammensatt diskriminering», «multippel diskriminering» eller «interseksjonell diskriminering».²⁵ Perspektivet bidrar også til å bringe identitet og individuell selvforståelse inn som viktige faktorer i mangfoldsarbeid, og det synliggjør at mennesker som på samme tid er en del av ulike demografier med ulike behov, kan havne i en uklar posisjon.

²³ Østern mfl. 2023.

²⁴ Utsi & Danbolt 2024: 45.

²⁵ Selv om det er nyanseforskjeller mellom disse begrepene, er det ikke mulig å skille skarpt mellom dem. Se f.eks. Prop. 81 L (2016–2017), kap. 13.

Ved koordinatoppdragets oppstart, ble en interseksjonell mangfoldsforståelse fremhevet som en viktig påminner om kompleksiteten i mangfoldsarbeid.²⁶ I dag erfarer Kulturdirektoratet at bevissthet om interseksjonalitet i noe begrenset og vilkårlig grad preger mangfoldsarbeid i kunst- og kulturfeltet. Det sees som viktig, men utfordrende, å arbeide helhetlig og interseksjonelt med mangfold, samtidig som man skal jobbe for å bygge ned de gruppespesifikke barrierene og strukturelle diskrimineringsmekanismene som fremdeles eksisterer i kunst- og kulturfeltet. Det trengs mer kunnskap om hvordan man kan omsette interseksjonalitetstenkning – eller bevissthet om sammensatt diskriminering – til praktisk arbeid for å jobbe helhetlig med mangfold.

Utfordringer knyttet til interseksjonelle perspektiver

I den etter hvert svært omfattende faglitteraturen om interseksjonalitet har tankegodset blitt forstått på en rekke måter av teoretikere fra ulike fagfelt. Blant annet har interseksjonalitet blitt utviklet som et begrep, et perspektiv, en form for analyse, en metodologisk tilnærming, et knutepunkt for feministisk tenkning, et forskningsparadigme og som målbare datavariabler.²⁷ Videre har kritikere uttrykt bekymring for en rekke momenter ved interseksjonalitet.

Noen trekker for eksempel frem at et fokus på binære kategorier som «konstituerer» hverandre – altså fastsetter hverandre – er uheldig. Innvendingen er her at slike kategorier kan føre til statiske analyser, det vil si analyser som ikke fanger opp det grunnleggende prosessuelle ved måten maktrelasjoner utspiller seg på.²⁸ Andre stemmer, særlig innen Nord-amerikansk svart feminisme, er kritiske til måten interseksjonalitetsbegrepet har blitt tatt opp i og utviklet seg innenfor hvite majoritetsdiskurser og i Europeiske kontekster. Blant innvendingene er at begrepet – som har røtter i svart feminisme og svarte kvinners sosiale og aktivistiske bevegelser i USA – har blitt nøytralisert eller korrumpert. En sentral kritikk går ut på at oppmerksomheten som før var rettet mot svarte kvinners særegne marginaliserte posisjon har blitt visket ut gjennom en institusjonalisering av interseksjonalitetstenkning.²⁹ I kjølvannet av slik kritikk melder det seg spørsmål om hvorvidt alle mennesker – inkludert for eksempel hvite menn – kan være interseksjonelle subjekter. I sosiologien ser man for eksempel at interseksjonelle analyser er blitt stadig vanligere i studier av maskulinitet. Slike studier er oftest rettet mot menn i minoritetsposisjoner, mens bruk av interseksjonalitetsteori i analyser av hvite høyre-ekstreme menn har mer kontroversielt.³⁰

Ettersom interseksjonalitet favner stadig bredere, er en ytterligere kritikk at tenkningen favner *for* bredt. Dersom det skal omfatte alt fra individuell opplevelse til generelle maktstrukturer –

²⁶ Se Ogundipe, Sande & Aslaksen 2020: 25–27.

²⁷ Collins 2015: 13.

²⁸ Vogt 2020: 119–120

²⁹ Bilge 2014.

³⁰ Vogt 2020: 119–120.

for alle mulige samfunn og for alle mulige identitetsposisjoner – blir interseksjonell identitet raskt en svært abstrakt størrelse. Enkelte hevder at dersom alle identiteter kan forstås som interseksjonelle, fungerer ikke begrepet. Det vil si, det lykkes ikke i å skille ut noen virkelige *forskjeller*.³¹

Som en reaksjon på interseksjonalitetstenkningens tvetydige eller romslige begrepslige rammer, og i forsøk på å øke den analytiske presisjonen, gjør noen forskere interseksjonelle analyser ved hjelp av empirisk observasjon og kvantitative metoder som ofte brukes innen samfunnsvitenskapen. En mulig risiko kan være at bruk av bestemte kategorier og variabler vanskelig kan ivareta interseksjonalitetstenkningens oppmerksomhet mot forskjeller som er dynamiske, flytende og foranderlige. Samtidig mener enkelte at det er mulig å ta i bruk samfunnsvitenskapelige metoder uten at det går på bekostning av interseksjonalitetens kritiske brodd.³²

Eksemplene nevnt her utgjør kun en brøkdel av innsiktene og kritikkene som preger faglitteraturen om interseksjonalitet. Samtidig illustrerer eksemplene kompleksiteten i mangfoldsarbeid og -forskning, og noen av utfordringene man står ovenfor dersom bevissthet om interseksjonelle forhold skal omsettes til praktisk anvendbar kunnskap.

Tilbydere til forskningsprosjektet skal selv foreslå og beskrive teoretisk rammeverk og metodikk for gjennomføring av prosjektet, og redegjøre for hvordan valgt fremgangsmåte vil bidra til å belyse forskningsspørsmålene. Interseksjonelle perspektiver er et relevant utgangspunkt, men det kan også være mulig å se for seg andre innganger til problemfeltet. Det forventes uansett at teori og metode bidrar til å avdekke nyanser og dynamikker på tvers av og i overlapp mellom ulike demografier, og at forskningsprosjektet belyser strukturelle forhold med relevans for en demografisk bredde av profesjonelle kunstnere. Se for øvrig punkt om metode og teori i del 2 av oppdragsbeskrivelsen.

Kunnskapsbehov, relevante tema og spørsmål

I det følgende presenteres noen sentrale tema og spørsmål for forskningsprosjektet. Temaene og spørsmålene vil på den ene siden favne bredt. Samtidig er de heller ikke uttømmende. For at prosjektet skal kunne gjennomføres på en god måte, og innenfor rammene, vil det både kunne bli behov for avgrensinger, presiseringer og prioriteringer, og behov for å identifisere problemstillinger som er relevante, men som ikke nødvendigvis er beskrevet i dette dokumentet. I prosjektbeskrivelsen som skal følge tilbudet, kan tilbydere foreslå andre tema og perspektiver som bør utforskes. Hvilke nye tematikker eller problemstillinger som eventuelt skal utdypes og utvikles videre, skal diskuteres med Kulturdirektoratet. Forslagene

³¹ Moi 2015.

³² Tomlinson 2013.

vil måtte vurderes og prioriteres i lys av det øvrige kunnskapsbehovet. På samme måte kan prosjektbeskrivelsen presentere eventuelle forslag til avgrensninger, presiseringer og prioriteringer. Det vil også kunne være aktuelt å diskutere slike avgrensninger med Kulturdirektoratet underveis i prosjektperioden.

Overordnet ønsker Kulturdirektoratet kunnskap om maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som er til hinder for mangfold og sosial bærekraft i det frie kunstfeltets arbeidsliv, og som skaper, opprettholder eller legitimerer strukturell urettferdighet og kulturelt hegemoni i kunstfeltet.

Temaene og spørsmålene som skisseres nedenfor er sortert i to arbeidspakker. Den første arbeidspakken har fått overskriften «hegemoniske maktstrukturer og strukturelle barrierer». Den andre arbeidspakken dreier seg om «marginaliserings- og mangfoldsmekanismer». De to arbeidspakkene utgjør hoveddelen av prosjektet. Avslutningsvis, og med utgangspunkt i funn fra de to arbeidspakkene, skal forskningsprosjektet reflektere over det kulturpolitiske virkemiddelapparatets rolle, og diskutere hvordan kulturpolitiske virkemidler kan bidra til å fjerne maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som hindrer mangfold og sosial bærekraft.

Det kan være fruktbart å bruke begrepene i denne oppdragsbeskrivelsen som analytiske kategorier for å forstå de aktuelle fenomenene. Samtidig er det mulig å anvende andre begreper, dersom tilbyder vurderer det som hensiktsmessig. Generelt er det et mål at forskningsprosjektet skal bidra til å gjennomtenke og utfordre etablerte kategorier, begreper og forståelsesmodeller. Det forventes at oppdragstaker bidrar til begrepsdannelse i feltet og reflekterer kritisk over egne begreper, perspektiver, hypoteser og forforståelser.

Forskningsprosjektet skal diskutere sakskomplekset – der det er nødvendig – på et overordnet, prinsipielt nivå, og i en bredere kontekst.

Arbeidspakke 1: Hegemoniske maktstrukturer og strukturelle barrierer

Maktstrukturer kan forstås som organiserte eller uorganiserte, formelle eller uformelle, mer eller mindre sammenhengende systemer av aktører og relasjonene mellom dem. Aktørene har i ulik grad forskjellige former for ressurser og innflytelse fordelt mellom seg. Eksempler er økonomiske midler, tilgang til utdanning, produksjonsutstyr, kunnskap, kompetanse og status. Ulik fordeling av ressurser gjør at noen har mer makt, bedre livs- og arbeidsbetingelser, og større forutsetninger for å «lykkes» enn andre. Når en relativt homogen gruppe innehar maktposisjoner, kan det oppstå hegemoniske maktstrukturer som fungerer konserverende ved å vedlikeholde og reprodusere en bestemt fordeling av ressurser og innflytelse mellom aktørene i et felt, og slik bidra til at makt og posisjoner forblir fastlåst og urettferdig fordelt. Det kan, med andre ord, skapes strukturelle barrierer, forstått som (blant annet) kulturer, normer og regler som tilgodeser noen demografier, og marginaliserer andre. Strukturelle barrierer opprettholdes altså ofte av etablerte maktstrukturer, og har blant annet å gjøre med

diskurser, tenkeformer, handlingsmønstre, væremåter og utvelgelsesmekanismer, og deres innebygde forståelsesrammer og blindsoner både innenfor og utenfor kunstfeltet.

Forskningsprosjektet skal

- navngi hvilke maktstrukturer og strukturelle barrierer som finnes i tilknytning til det frie kunstfeltets arbeidsliv.
- analysere hvordan maktstrukturene og de strukturelle barrierene virker overfor bestemte demografier – og på tvers av og i overlapp mellom ulike demografier – og peke på hvilke konkrete konsekvenser de gir utslag i.

Det er behov for kunnskap om hvordan strukturene og barrierene virker på enkeltkunstnere – de som jobber prosjektbasert og de som er tilknyttet små og mellomstore virksomheter. Hva kjennetegner arbeidslivet i det frie feltet? Hvor oppstår risiko, avhengighet, utrygghet og så videre? Prosjektet skal gi innsikt i hvilke *fellesnevner* som kjennetegner maktstrukturer og barrierer som virker på tvers av marginaliserte demografier. Videre vil det være interessant å diskutere hvilket grep etablerte maktstrukturer har om kunst- og kulturproduksjon i dag, og hvilke konsekvenser dette grepet har både for kunstnerne, for kunsten de skaper og for allmennheten generelt (konsekvenser på samfunnsnivå).

Andre relevante spørsmål knyttet til maktstrukturer og strukturelle barrierer handler for eksempel om hvilke kulturelle og ideologiske perspektiver, normer og verdier som preger det frie kunstfeltets arbeidsliv, hvordan de kommer til uttrykk i de forskjellige kunstområdene og hvordan de setter preg på kunstnernes arbeidsvilkår, både når det gjelder opplevelse av trygghet og tilhørighet, og når det gjelder muligheter for faglig utvikling og karrieremessig fremgang. Slike spørsmål kan være relevant å se i sammenheng med kunstfeltets klassemessige sammensetning. Det er forsket lite på kunstneres sosiale bakgrunn, men mye tyder på at rekruttering til kunstneryrket er preget av klassemessig skjevhet og at det i hovedsak er personer født inn i middelklassen som utdanner seg til kunstnere.³³ Hvordan gir slik skjevhet utslag i maktstrukturene som er virksomme på feltet?

Spørsmålene nevnt over kan også sees i sammenheng med forskning som ikke eksplisitt knytter seg til kunst- og kulturfeltet, men som angår minoriserte menneskers opplevelser i arbeidsmarkedet mer generelt. Nyere arbeidslivsforskning peker blant annet på at etniske minoriteter skjuler og nedtoner sin etniske og religiøse bakgrunn, og gjør «et omfattende usynlig arbeid for å fremstå som riktig type minoritet» og unngå diskriminering.³⁴ Arbeidsmarkedet er også en arena der minoriserte personer kan oppleve *minoritetsstress*,

³³ Se f.eks. Mangset 2004; Vassenden & Bergsgaard 2011.

³⁴ Orupabo 2025: 22.

forstått som økt stressnivå som følge av majoritetens negative holdninger, stereotype og forutinntatte forestillinger.³⁵

Arbeidspakke 2: Marginaliserings- og mangfoldsmekanismer

En utfordring av nyere dato er det som i en internasjonal kulturpolitisk diskurs kalles «krigen mot mangfold». Begrepet viser til en rekke sosiopolitiske, kulturelle, teknologiske og økonomiske drivkrefter som for tiden føres sammen og kommer til uttrykk gjennom blant annet motstand mot mangfoldstiltak, retorikk som undergraver mangfold og forsøk på å begrense kunstnerisk frihet og ytringsfrihet. For å få bedre innsikt i hvordan det frie kunstfeltets arbeidsliv forvalter forskjellighet sett opp mot dette bakteppet, trengs kunnskap om hvilke konkrete arbeidsmåter, relasjoner, dynamikker, prosesser og virkemidler som snevrer inn og svekker (marginaliseringsmekanismer) eller utvider og styrker (mangfoldsmekanismer) kunstnernes arbeidsvilkår, kunstneriske utfoldelsesmuligheter og handlingsrom.

Det er blant annet relevant med kunnskap om

- hvilke mekanismer i det frie kunstfeltets arbeidsliv som styrker sosial trivsel, psykologisk trygghet og følelse av tilhørighet i kunstfeltet, og hvordan disse mekanismene konkret fungerer. Og omvendt: hvilke mekanismer som svekker disse faktorene, og hvordan de fungerer.
- hvilke marginaliserings- og mangfoldsmekanismer i det frie kunstfeltets arbeidsliv som påvirker meningsmangfold, kunstnerisk frihet og mulighet til kunstnerisk utvikling og utfoldelse, og hvordan de konkret fungerer.

Kulturpolitisk refleksjon

Basert på de to arbeidspakkene skal forskningsprosjektet avslutningsvis diskutere og reflektere over hvordan det kulturpolitiske virkemiddelapparatet kan bidra til å utfordre og motvirke hegemoniske maktstrukturer, strukturelle barrierer og marginaliseringsmekanismer som hindrer mangfold og sosial bærekraft. For eksempel er det relevant å diskutere hva kulturpolitiske virkemidler realistisk kan bidra med, og hva som ligger utenfor Kulturdirektoratets og de kollegiale organenes direkte handlingsrom. Diskusjonen skal ta hensyn til de behovene som kommer til uttrykk blant minoriserte kunstnere og andre relevante aktører innenfor ulike deler av det frie kunstfeltet.

Denne delen av oppdraget forventes ikke å utrede konkrete forslag til tiltak, men bidra med en mer overordnet, prinsipiell diskusjon som vil kunne være til nytte i utvikling av virkemidler.

³⁵ das Nair & Sand 2024: 16.

Del 2: Formelle rammer

Denne delen av oppdragsbeskrivelsen beskriver formelle rammer og avgrensninger for forskningsprosjektet. Se for øvrig konkurransegrunnlag, forskningsavtalen (vedlegg 2) og bilaget til forskningsavtalen (vedlegg 1). Oppdragstakers spesifisering av oppdraget beskrives og fylles ut i vedlegg 1, bilag 2.

Kompetanse

Tverrfaglige perspektiver vil være en fordel, og forskere fra ulike forskningsmiljøer oppfordres til å samarbeide. Prosjektet skal basere seg på kunnskap om det frie kunstfeltet og dets aktører. Kultur- og samfunnsanalytisk kompetanse og kunnskap om mangfold, inkludering og minoriserte demografier er nødvendig. Erfaring med arbeidslivsforskning, samt innsikt i klasseteori, maktteori og -analyse er en fordel. Det kan også være behov for – for eksempel – kunstsosiologisk kompetanse og kunnskap om kulturpolitiske og mangfoldspolitiske virkemidler. Andre fagbakgrunner vil også kunne være relevant. Erfaring fra sammenlignbare prosjekter er en fordel. Det forutsettes svært gode skriftlige formidlingsevner. Vi oppfordrer til deltakelse av forskere med levd minoritetserfaring.

Tilbyder må argumentere for hvordan den tilbudte kompetansen vil være en styrke for gjennomføringen av prosjektet og for det faglige resultatet av prosjektet. Kompetanse skal dokumenteres gjennom kort CV for alle involverte prosjektdeltakere (maks 2 sider per deltaker). Prosjektdeltakere kan ikke byttes ut uten godkjenning fra Kulturdirektoratet. Ved eventuelle endringer i prosjektgruppen skal kompetansen ivaretas på samme nivå.

Prosjektdeltakere (nøkkelpersonell) kan ikke byttes ut uten godkjenning fra Kulturdirektoratet. Ved eventuelle endringer eller erstatninger i prosjektgruppen skal kompetansen ivaretas på samme nivå.

Prosjektbeskrivelse, metode og teori

På bakgrunn av oppdragsbeskrivelsen skal det utarbeides en prosjektbeskrivelse. Lengden kan være på inntil seks sider eller maksimalt 18 000 tegn med mellomrom. Prosjektbeskrivelsen skal redegjøre for hvordan problemfeltet og problemstillingene nevnt i oppdragsbeskrivelsen skal behandles. Den skal konkretisere hvordan forskningsarbeidet skal gjennomføres, hvilke elementer som skal vektlegges, og eventuelt hvilke avgrensninger som skal gjøres. Den kan beskrive spørsmål og tema som ikke dekkes av oppdragsbeskrivelsen, men som allikevel fremstår relevante. Prosjektbeskrivelsen skal vise tilbyders forståelse for oppdraget, samt forståelse for utfordringene og behovene i det frie kunstfeltet og de spørsmål og dilemmaer som knytter seg til problemfeltet.

Prosjektbeskrivelsen skal redegjøre for metode og teori. Tilbydere skal selv forslå, beskrive og begrunne teoretisk rammeverk og metodikk for gjennomføring av prosjektet. Det bør

fremgå tydelig hvordan valgt metodikk og teoretisk rammeverk vil bidra til å besvare forskningsspørsmålene. Oppdragstaker skal forholde seg aktivt til eksisterende, relevant forskning, reflektere kritisk over egen metode, egne teoretiske perspektiver og egne begreper og forståelsesmodeller. Forskningsprosjektet skal belyse konkrete aspekter ved arbeidsforhold i kunst- og kultursektoren, men arbeidet skal bygge på et solid teoretisk fundament.

I arbeidet med prosjektet forventes det at oppdragstaker innhenter synspunkter, perspektiver og innspill fra kunstnere og andre relevante aktører fra ulike sosiale posisjoner og demografier, som befinner seg i ulike deler av det frie kunstfeltet.

Faglig oppfølging

Prosjektansvarlige i Kulturdirektoratets avdeling for kulturanalyse har ansvar for å følge opp prosjektet faglig og administrativt. Prosjektansvarlige i avdeling kulturanalyse og medarbeidere i avdeling samfunn og arena vil i dialog med oppdragstaker, etter oppstart av prosjektet, kunne bidra med å utdype eller presisere bestillingen. Dersom det er relevant, vil ansatte i Kulturdirektoratet bidra som informanter i prosjektet. Oppdragstaker og Kulturdirektoratet vil ha felles ansvar for å skille mellom rollene som informant og bestiller.

Kulturdirektoratet vil kunne opprette en referansegruppe i forbindelse med prosjektet. Dersom en referansegruppe opprettes, vil den følge forskernes arbeid, diskutere relevante problemstillinger og lese manusutkast underveis i prosessen. Kulturdirektoratet vil kunne ta i bruk eksterne fagkonsulenter som kan lese og komme med innspill til manusutkast.

Redaksjonell oppfølging, publisering og formidling

Prosjektet skal resultere i en rapport som skal kunne publiseres i Kulturrådets og Kulturdirektoratets rapportserie. Rapporten kan være på maksimalt 250 000 (to hundre og femti tusen) tegn. Det vektlegges høy faglig kvalitet og god, klarspråklig formidling. Rapporten skal kommunisere godt med lesere i både kunst- og kulturfeltene, forvaltningen og på politiske nivå. Avdeling for kulturanalyse har redaksjonelt ansvar for rapportserien, og medarbeidere fra avdelingen vil bidra til å kvalitetssikre manus før publisering gjennom faglige og redaksjonelle innspill. Manus som ikke holder forventet kvalitet, kan bli avvist. Ferdigstilling av publikasjon regnes som en egen prosess. Oppdragstaker må derfor regne med ytterligere tekstarbeid etter at rapporten er levert og den rent faglige leveransen er akseptert. De må beregnes tilstrekkelige budsjetter til manusbearbeidelse.

Manus skal være grundig gjennomarbeidet før rapporten kan settes i produksjon. Det finnes en egen forfatterveiledning for rapportserien. Forskere som påtar seg oppdraget, må forholde seg til denne. Rapporten skal inneholde en solid gjennomarbeidet oppsummering som gir en oversikt over de viktigste funnene og forslagene. Oppsummering skal skrive både på norsk og engelsk, og hver av dem kan være på inntil fem sider (15 000 tegn med mellomrom).

Fremdriftsplan og plan for organisering av arbeidet.

I tilbudet skal det legges frem et forslag til fremdriftsplan. I utgangspunktet ønskes oppstart tidlig 2027 og ferdigstilling tidlig 2029. Det tas hensyn til oppdragstakers muligheter, og en annen tidsramme for prosjektet kan vurderes. Tilbyders forslag til tidsramme bør begrunnes. Ved oppstart skal oppdragstaker i samarbeid med oppdragsgiver utarbeide en mer detaljert fremdriftsplan med frister for innlevering av tekstutkast, eventuell plan for møter med referansegruppe og annet.

Tilbudet skal også inneholde en plan for organisering av arbeidet. Planen skal beskrive roller, ansvar og estimert ressursbidrag. Den skal spesifisere hvilke roller personene i prosjektet skal ha, hva de skal bidra med, når de skal bidra, og hvor stor andel av prosjektarbeidet de skal utføre. Den skal også angi estimert timeantall fordelt på alle tilbudte ressurser (deltakere i prosjektet).

Budsjett og økonomi

Prosjektet finansieres av Kulturdirektoratet. De økonomiske rammene for utlysningen er på 2,3 millioner kroner ekskl. mva. Tilbyder skal levere et budsjett som viser kostnadene ved prosjektet.

Dersom Kulturdirektoratet oppretter en referansegruppe, forventes det at oppdragstaker møter referansegruppen i forbindelse med sentrale milepæler i prosjektet for å legge frem funn og få innspill til arbeidet. Oppdragstaker må også regne med å formidle prosjektet på andre måter, for eksempel gjennom intervjuer eller presentasjoner i forbindelse med saker til Kulturdirektoratets nettsider. Oppdragstaker forventes å delta med presentasjon og annen formidling når publikasjonen lanseres.

Det skal budsjetteres for fysisk oppstartsmøte og digital midtveisoppsummering med medarbeidere i avdeling for kulturanalyse, for to fysiske møter med eventuell referansegruppe og for eventuelle digitale møter underveis. Det skal også budsjetteres for to fysiske presentasjoner av forskningsprosjektet (for Kulturdirektoratet internt og på et eventuelt lanseringsseminar), og for skriftlige bidrag til nyhetssaker ved oppstart og lansering. Ved lang reisevei kan flere digitale treffpunkt vurderes.

Alle lønns- og reisekostnader knyttet til selve prosjektarbeidet, i tillegg til tekstarbeid i forbindelse med ferdigstilling av publikasjonen, samt utgifter knyttet til formidlingsarbeid, må skrives inn i budsjettet. Kostnader knyttet til produksjonen av rapporten (sats, trykk) dekkes av Kulturdirektoratet.

Videre bruk og åpne data

Det skal i så stor grad som mulig legges til rette for deling av de dataene som skapes gjennom forskningsaktivitetene tilknyttet prosjektet. Dette skal gjøres i tråd med etablerte policyer og praksiser.

Litteratur

- Bekeng-Flemmen, H., Berg, I.U., & Kostøl, M.R. 2025. *Kulturens tilstand 2024. Utviklingstrekk i norsk kultursektor – tilgjengelighet*. Notat. Kulturdirektoratet.
- Bilge, S. 2014. Whitening Intersectionality: Evanescence of Race in Intersectionality Scholarship i W.D. Hund og A. Lentin (red.) *Racism and Sociology*, s. 175–205. Lit Verlag.
- Collins, P.H. 2015. Intersectionality's Definitional Dilemmas. *Annual Review of Sociology* 41:1–20. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073014-112142>
- das Nair, R. & Sand, K. 2024. Erfaringer med minoritetsstress. SINTEF. Rapportnummer 2024:00465. <https://www.bufdir.no/rapporter/dokumentside/buf00005861/>
- Fjærtøft, K. Fra hverdagspraksis til strukturell urettferdighet. 2020. *Tidsskrift for kjønnsforskning* 44(1): 39–52. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-01-04>
- Haugsevje, Å.D. & Heian, M.T. 2024. Sustainable creative careers through mentoring: Understanding social resilience in the art field. *Poetics* 107. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2024.101930>
- Heian, M. T., Løyland, K. & Kleppe, B. (2015). Kunstnerundersøkelsen 2013. Kunstnerenes inntekter. TF-rapport nr. 350. Telemarksforskning.
- Jonvik, M. & Holte, K.A. 2018. Foten innfor – evaluering av aspirantordninga. Kulturrådet.
- Kleppe, B. & Askvik, T. 2023. *Kunstnerundersøkelsen 2019*. Kulturdirektoratet.
- Kulturdepartementet. 2021. Strategi for scenekunst. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/andre-dokumenter/kud/2021/strategi-for-scenekunst-2021-2025/id2870385/>
- Mangset, P. 2004. Mange er kalt, men få er utvalgt. Kunstnerroller i endring. TF-rapport nr. 214. Telemarksforskning.
- Mangset, P., M.T. Heian & K. Løyland. 2010. For mange fattige kunstnere? *Nytt Norsk Tidsskrift* 4: 389–400. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2010-04->
- Mangset, P., M.T. Heian & Kleppe, P. 2022. Fortellinger om kunstnerliv. Kunstnerkarrierer og Kunstnerkår 1999–2019. Fagbokforlaget.
- Meld. St. 22 (2022–2023). *Kunstnarkår*. Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-22-20222023/id2983542/>
- Moi, T. 2015. Thinking through examples: What ordinary language philosophy can do for

- feminist theory. *New Literary History* 46(2): 191–216.
<https://dx.doi.org/10.1353/nlh.2015.0014>.
- NOU 2025: 7. (2025). *Musikklandet. Flerstemt musikkpolitikk for framtiden*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
- Ogundipe, A., Sande, S.E. & Aslaksen, E. 2020. Et kunnskapsbasert og langsiktig mangfoldsarbeid. Kulturrådet. <https://www.kulturdirektoratet.no/publikasjoner/et-kunnskapsbasert-og-langsiktig-mangfoldsarbeid>
- Orupabo, Julia. 2025. Nedtone forskjellighet? Etniske minoriteters håndtering av diskriminering i arbeidsmarkedet. Institutt for samfunnsforskning.
<https://hdl.handle.net/11250/5274443>
- Prop. 81 L (2016–2017). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven), tilråding fra Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-81-l-20162017/id2547420/?ch=14>.
- Røyseng, S., Barstad, A., Bille, T., Eidsvold-Tøien, I., Heian, M.T., Peurell, E. & Velure, H. 2019. *Framtidige kunstnerundersøkelser av kunstneres arbeidsforhold og levekår*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/784fd8021a1e48b1abd33e547ae30053/framtidige-kunstnerundersokelser-av-kunstneres-arbeidsforhold-og-levekar.pdf>
- Tomlinson, B. 2013. To tell the truth and not get trapped: Desire, distance, and intersectionality at the scene of argument. *Signs* 38(4): 993–1017.
- Utsi, M. & Danbolt, M. 2024. *Å spille hvit. En kartlegging av melaninrike skuespilleres erfaringer ved Nationaltheatret 2019–2024*. <https://www.nationaltheatret.no/om-oss/organisasjon/mangfoldsrapporten/>
- Vassenden, A. & Bergsgaard, N.A. 2011. *Et skritt tilbake? En sosiologisk studie av unge norske kunstnere med innvandrerbakgrunn*. Kulturrådet.
- Østern, T.P., Olsen, T., Øyen, E., Lien L. & Holum, L.C. 2023. *Tilgjengelige kunstnerskap? Et kunnskapsprosjekt om kunstnere med funksjonsnedsettelse i Norge*. Kulturdirektoratet. <https://kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/tilgjengelige-kunstnerskap->